

Foregående Hald Amt.

II. Skivehuusamt eller Sallingland.

Skivehuusamt eller Sallingland er omgivet af Liimfiorden paa de tre Sider, nemlig mod Østen, Norden og Vesten, saa og en Deel af den søndre Side; men det øvrige af Amtets sydlige Kant er landfast med Harsyssel i Riberstift. Altsaa er Sallingland en Peninsel

eller Halvøe, og har i fordum Tid udgiort for sig selv et Sysse, kaldet Sallingsysse, af de ni Sysseler, som Jylland da var inddeelt udi. Dette Amts kontribuerende Hartkorn er over 5200 Tønder, foruden Herregaardenes og Præstegaardenes frie Hartkorn. Dette Skivehuusamt eller Sallingland er tre stærke Mile langt og tre Mile bredt.

Amtet har sin egen Amtmand, men Amtsforvalteren har begge Amterne under den kongelige Amtstue, som holdes af ham i Skive. Sallingland er et got og feedt Land, har skøn Opdræt af stort Qvæg og Heste, men mangler Skov og Tørveskier, undtagen nogle Herregaarde. Hele Sallingland, efter kongelig Befaling af 30. Martii Aar 1759, ligger under Skivekiøbstæds Frihed.

Omkring Landet falder skønt Fiskerie i Liimfiorden af alle Slags Fisk, saa og af Helt og Smelt. Her forfærdiges ogsaa af Qvinderne en Mængde Lerreder, Vadmel, sribet hiemmegiort Tøi, samt et andet Slags, kaldet Tosyl og Tresyl, hvilket bestaaer af Uldet slaget paa Linned; alt dette indkiøbes af Kiøbmændene i Skive og udføres til andre Steder med deres Fartøier.

Ved Sallingland ere tre Sundsteder eller Færgesteder, nemlig: 1) Sallingsund, hvor man kommer fra Salling over til Morsøe eller Mors; 2) Fuursund, hvor man kommer fra Salling over til Fuur; 3) Hvalpsund, hvor man kommer fra Salling over til Gislumherred.

Skivehuusamt eller Sallingland bestaaer af fire Herreder, som ere: 1) Hindborgherred, hvori ligger den Kiøbstæd Skive; 2) Røddingherred; 3) Harreherred; og 4) Nørreherred.

Vi merke nu hvert Herred i Særdeleshed, nemlig:

I. Hindborgherred.

Hindborgherred grændser mod Norden til Harreherred; mod Sønden til Riberstift; mod Østen til Nørreherred og Liimfiorden; mod Vesten til Røddingherred. Dette Herred indbefatter eet Kiøbstædkirkesogn og otte Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) den Kiøbstæds Skivekirkesogn; 2) Resensogn; 3) Hemsogn; 4) Hindborgsogn; 5) Dølbyesogn; 6) Brøndumsogn; 7) Hvidbergsogn; 8) Oddinsesogn; 9) Ottingsogn. Dette Hindborgherred er samlet tilligemed Røddingherred under een Provst.

Vi merke nu hvert Sogn især:

1) **Den Kiøbstæd Skivekirkesogn.** Dertil hører den Kiøbstæd Skive; Skivehuus, en Herregaard, som i gamle Dage har været et kongeligt Slot, hvor de kongelige Lehnsmand over Skivehuuslehn boede indtil Souverainiteten; men Aar 1661 kom det i Partikulaire Hænder. Gaarden har i fordum Tid været befæstet med Volde og Grave, og derfor kaldes det Slot og Fæste Skywæ. Gaarden ligger i den østre Ende af Skivekiøbstæd tæt ved Skiveaae, hvorudi den har Fiskerie; paa Gaarden holdes Staldstude; dens frie Hovedgaards-Taxt er 28 Tdr. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 287 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr 2 Alb.

Dernæst følgende Udenbyes Menighed, nemlig: Vindbye; Lundbye; ved disse to Byer gaar et Vadsted, som skiller imellem Viborgstift og Aalborgstift paa denne Kant. Endnu er ogsaa at merke, at disse samme to Byer ligge i Sallingland, men de øvrige af Sognets Byer og Gaarde ligge paa den anden Side af Skiveaae i Fiendsherred. Jægerrisbye; Bilstrupbye; Svanføe; Aarbjerg, en eenlig Gaard; Glatteup, en eenlig Gaard: Brørupgaarde; Gammelgaard, en eenlig Gaard, hvor altid har boet fornemme Folk.

Skive, en Søekiøbstæd, beliggende ved Skiveaae, hvor den falder ud i Liimfiorden; den ligger under den 56. Grad 43 Minuter Latitud., og 24 Grader 52 Minuter Longitud. Dernæst 4 Mile fra Viborg, 6 Mile fra Holstebro og 10 Mile fra Aalborg.

Af Historien veed man, at Skive har været en Kiøbstæd Aar 1340, thi da meldes i et Dokument om Kirken i Skive, og efter Resenii Ord, har Kong Valdemar Eriksen stadfæstet Skivekiøbstæds af de forrige Konger givne Privilegier Aar 1326. Siden har den nyere Privilegier af Kong Kristoffer af Bayern Aar 1443, af Kong Hans Aar 1523; af Kong Friderik den Tredie Aar 1648; af Kong Friderik den Femte Aar 1759, at have Kiøbstædret tre Mile om Byen, eller saa langt, som Salling retter.

Efter de Ildebrande, som Byen. har liidt tre Gange i dette Aarhundrede, er den nu smukt opbyggt og teglhængt. I den østre Ende af Byen ligger Skivehuus tæt ved Skiveaae. Den kongelige Amtstue for de to Amter, Halds- og Skivehuusamt, holdts her i Byen af Amtsforvalteren over begge Amter.

Byens Øvrighed er en Byefoged, som tillige er Herredsfoged over de fire Herreder i Salling; han holder Byetingsretten om Fredagen og Herredstinget for Sallingland hver Mandag. Byens Sognekirke ligger uden for Byen paa en høi Bakke, hvorfra falder en behagelig Udsigt, og hvorunder

ligger en meget stor, viid, lang og dyb Dal, hvorigiennem flyder Skiveaae, hvilken kommer fra Karupaae, og tager sit Løb herom ved Byen ud i Liimfiorden, som paa en Fierdingvei nær gaaer op til Byen. Denne skønne Aae, som nu er opmuddret, indplanket og gjort seilbar, gjør en beqvem og sikker Havn for Kiøbmændenes Fartøier.

Kiøbmændene udføre Landets Produkter, og seile paa Aalborg, Kiøbenhavn og øster paa Norge. Baade i Liimfiorden og i Aaen falder got Fiskerie. Byens Avling er 20 Tdr. Hartkorn frie Kiøbstædjord, og desuden 12 Tdr. matrikuleret Bondejord.

Posten ankommer to gange om Ugen fra Viborg her til Byen, nemlig Onsdag og Løverdag, og ligeledes to gange ugentlig gaaer herfra, nemlig Torsdag og Søndag.

Fire aarlige Markeder holdes i Skive, nemlig den 2. Januarii; den 6. Maji med Heste; Tirsdagen efter Trinitatissøndag med Heste og Kram i tre Dage; den 21. Augusti Heste- Qvæg- og Krammarket i tre Dage.

2) **Resensogn** er Annex til Skivekiøbstædsogn. Dertil hører: Resenbye; Krabbesholm, en Herregaard, beliggende en halv Fierdingvei fra Skive ved Havbredden af Liimfiorden, har skøn Skov og i Skoven en stor Bakke, hvorfra man kan see meget langt, ei allene over Sallingland, og langt ind i Fiendsherred i Viborgstift, men ogsaa over til Mors i Aalborgstift, og et langt Stykke ind i Riberstift, og i klart Veir tælle mangfoldige Kirker. Man kan daglig see de paa Liimfiorden seilende Fartøier, og paa den søndre Side af Gaarden ligger en Havn, hvori om Vinteren ligge Skibe i Vinterlag. Paa Gaarden holdes Staldstude; dens frie Hovedgaardstaxt er 30 Tdr. 1 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 2 Skpr. 2 Alb., Bøndergods 340. Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb, Mølleskyld 3 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Tiender 73 Tdr. 6 Skpr.; Landgilde 372 Rigsdaler i Penge, 66 Tdr. Rug, 50 Tdr. Byg, 32 Tdr. Havre, 23 1/2 Lpd. Smør, og 23 Tdr. Meel af Mølleren. Udsæden er 50, Tdr. Rug, 24 Tdr. Byg, 80 Tdr. Havre, og af Hø avles 150 Læs. Resengaard, en eenlig Gaard; Røgild, en eenlig Gaard; Dølbyevad, to smaa Gaarde; Haagensmølle.

3) **Hemsogn** bestaaer af Hembye; Krarupbye; Haldberg, 2 Gaarde; Brøndumbek, 2 Gaarde.

4) **Hindborgsogn**, men i fordum Tid kaldet Sønborgsogn, er det ene Annex til Hemkirke, og bestaaer af Hindborgbye; Røgling, en eenlig Gaard; Horstegaard, en eenlig Gaard; Gravgaard, to Gaarde.

5) **Dølbyesogn** er det andet Annex til Hemkirke. Dertil hører: Østerdølbye; Vesterdølbye; Trudstrupbye; Tolstrup, to Gaarde; Æstkier, to Gaarde; Holmgaard, en eenlig Gaard; Øxenaadbye; Rudmølle.

6) **Brøndumsogn** bestaaer af Brøndumbye; Retterupbye; Grovebye; Groveholm.

7) **Hvidbergsogn** er Annexet til Brøndumkirke. Dertil hører: Hvidbergbye; Bønding, en eenlig Gaard; Holmgaard, en eenlig Gaard; Krarupmølle; Retterup; Mølgaard, en eenlig Gaard.

8) **Odinsogn**; hvortil hører: Odinsebye; Frameslevbye; Nestildbye; Lilleramsingbye; Kostrupbye; Savstrup, to Gaarde; Vestergaard.

9) **Ottingsogn** er Annexet til Odinsekirke, og bestaaer allene af Kirkebyen Ottingbye.

10) **Vollingsogn** er Annexet til Ballingkirke i Røddingherred. Dertil hører: Vollingbye; Refshoved, en eenlig Gaard.

II. Røddingherred.

Røddingherred er den vestlige Deel af Sallingland, og grændser mod Østen til Hindborgherred; men derimod er det mod Norden og Vesten omringet med Liimfiordens Vande; og mod Sønden grændser dette Herred til Riberstift og til en liden Viig, kaldet Sønderlembviig, som høier sig ind i Landet fra Liimfiorden. Dette Herred indbefatter ni Landbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Ballingsogn; 2) Vollingsogn; 3) Haasumsogn; 4) Ramsingsogn; 5) Limesogn; 6) Røddingsogn; 7) Kreibergsogn; 8) Lemsogn; 9) Veibyesogn.

Vi merke nu hvert af disse Sogne især.

1) **Ballingsogn**, hvor Byerne ligge i en Runddeel omkring Kirken, og ingen Bye ligger over en halv Fierdingvei derfra. Til Sognet hører: Sønderballingbye; Nørballingbye, hvor der ligger en Gaard, kaldet Bilgraf, hvor en Bisp i de katholske Tider skal have boet, og paa samme Byes Eiendom, næsten en Fierdingvei vesten for Heeden, sees endnu Rudera af Holmgaardslot,

hvor baade Indkiørselen og Gravene have været; Paa dette Slot har boet en Ridder, som blev ihjelslagen af Bispen i Bilgraf for Fædrift ved Ballingbek, efter en Skrift der stod indhugget udi en Steen i Taarnet, førend det nedfaldt. Vraabye; Nittrupbye; Gustbye; Nørbye; Vesterbye; Nesbekgaard; Ballinggaard; Overmølle; Nedermølle.

2) **Vollingsogn** er Annexet til Ballingkirke, men ligger i Hindborgherred, hvor det allerede er anført ved No. 10.

3) **Haasumsogn** bestaaer af Haasumbye, hvor der er et Hospital for fem Fattige, stiftet Aar 1757. Kiergaardsholm, en Herregaard af Vigtighed, liggende paa Grændserne imellem Salling og Harsyssel i Riberstift; Denne Gaard har sin Oprindelse af en gammel Gaard, kaldet Villumgaard, hvor den adelige Familie Glob fordem har boet, og af Villumbye, som er øde, og dens Marker lagte under Kiergaardsholm; dens frie Hovedgaardstaxt er 42 Tdr. 5 Skpr., Mølleskyld 1 Td. 2 Fkr., Bøndergods 359 Tdr. 3 Skpr. 2 1/2 Fkr., Tiender 74 Tdr. 7 Skpr., Landgilde 440 Rdlr. i Penge, 72 Tdr. Rug, 72 Tdr. Byg, 40 Tdr. Havre, 57 Lpd. Smør; Udsæden er 85 Tdr. Rug, 60 Tdr. Byg, 160 Tdr. Havre, avler 750 Læs Høe, blev solgt Aar 1766 for 51000 Rdlr.; dens Besætning er 150 Staldstude, 100 Fødestude, 70 Heste og Kiør, samt 200 Faar; Ved Gaarden er anlagt et Kalk- og Teiglblanderie. Under Kiergaardsholm ligger et Heedehuus og en Veirmølle. Torupbye.

4) **Ramsingsogn** er Annexet til Haasumkirke. Dertil hører: Ramsingbye; Sønderandrupbye; Viisholm, en eenlig Gaard; Bustrup, en Herregaard, hvis Marker, som grændse til Liimfiorden, ligge en Deel til Ramsingsogn, og en Deel deraf til Lemsogn, hvorudover Eieren har faaet kongelig Tilladelse Aar 1747 at søge hvilken af disse to Kirker han vil, med sin Familie og Folk, imod at hvert Steds Præst nyder sin fastsatte Indkomst, og at Akcidenzen deles paa Tro og Love; Dens frie Hovedgaardstaxt er 40 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 5 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr., Bøndergods 374 Tdr. 5 Skpr. 1/2 Fkr., Tiender 130 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.; Landgilden i Penge 370 Rdlr., Rug 70 Tdr., Byg 70 Tdr., Havre 60 Tdr., Smør 1 Lpd., og 21 Tdr. Meel af Møllen: Gaardens Besætning er 106 Staldstude,

76 Stykker Kiør, Stude og Heste, 80 Stykker Faar; Udsæden er 60 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg, 130 Tdr. Havre, og af Høe avles 120 Læs; Denne Gaard blev solgt Aar 1763 for 22000 Rdlr. Under Gaardens Taxt ligge to store Vandmøller, af hvilke den ene gaer med to Qværne.

5) **Lime-** eller **Liimsohn** bestaaer af Liimbye; Kaas, en Herregaard, beliggende paa den yderste Kant af Vestersalling, og har skiønt Fiskerie af Liimfiorden ved et Opløb af et stort Fiskevand, som ligger uden for Gaarden; dens frie Hovedgaardstaxt er 27 Tdr. 3 Skpr, Skovskyld 4 Skpr. 1 Fkr., Bøndergods 222 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Tiender 68 Tdr.; Landgilden i Penge 260 Rdlr., Rug 4 Skpr., Byg 3 Tdr., Havre 3 Tdr., Smør 17 Lpd. 10 Pd. Til Gaardens Besætning holdes 120 Fødestude, 32 Kiør og Heste, 150 Stykker Faar; Udsæden er 35 Tdr. Rug, 20 Tdr. Byg, 75 Tdr. Havre, samt indhøstes 60 Læs Høe. Ved Gaarden er en liden Skov, som er rar i Salling. Denne Gaard blev Aar 1745 solgt for 12200 Rdlr.; Smedemarkbye; Vadumbye; Aalbekbye, hvor Præstegaarden ligger. Ved denne Bye falder god Aalefangst. Sønderhedebye, saa kaldet af en liden Heede, som ligger derved. Nørhede; Trerupgaard; Sindinggaard; Svinstiegaard; Vesterhierup; Østerhierup; Bavnsgaard.

6) **Rødingsogn**; Dertil hører: Rødingbye; Spøtterup, en Herregaard, som i de katholske Tider har tilhørt Biskopperne i Viborg, som holdte deres Foged paa Gaarden; den har i fordum Tid været meget stærk befæstet; den har endnu sine dobbelte dybe Grave og høie Volde, og ligger en halv Fierdingvei fra Liimfiorden. Strax uden for Gaarden ligger en lang fersk fiskerig Søe, kaldet Spøtterupsøe, og en Fierdingvei fra Gaarden atter en anden fersk Søe, kaldet Møllerupsøe. Ved Reformationen faldt denne Gaard med alt katholsk bispeligt Gods til Kongen, som siden har solgt Gaarden og Godset til Partikuliere; dens frie Hovedgaardstaxt er 45 Tdr. 1 Skp., Mølleskyld 3 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr., Bøndergods 245 Tdr. 2 Skpr. 2 1/2 Fkr., Tiender 71 Tdr. Møllerupbye; Kierbye; Kiergaard; Æistrupbye; Æistrupgaard; Knudbye; Grundvad, en eenlig Gaard; Strømmen, en eenlig Gaard; Nyemølle; Skydsgaard.

7) **Kreibergsogn** er Annexet til Rødingkirke. Dertil hører: Kreibergbye; Overgaard; Kreiberggaard; Nørdrupbye; Grundvad; Homelgaard;

Giedholm; Bakgaard; Norsgaard; Gammelhede; Hestehauge, en smuk Avlsgaard, liggende under Spøtterup-Hovedgaardstaxt, og kan stalde 52 Stude.

8) **Lemsogn.** Dertil hører: Lempræstegaard; Sønderlembye; Vesterlembye; Nørlembye; Opperbye; Haastrup eller Hostrup, en liden Herregaard, beliggende tæt ved en Viig af Liimfiorden, kaldet Sønderlembviig, hvori falder skiønt Fiskerie, især af Helt og andre Sorter Fisk; ligeledes skydes her en Mængde af Svaner, Vildgiæs, Vildænder, Snepper, Agerhøns og Uhrhøns. Til Gaarden er god Heede og Tørveskiær; dens frie Hovedgaardstaxt er 15 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 224 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Tiender 26 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Landgilden i Penge er 300: Rdlr., Rug 7 Tdr., Byg 1 Td. Havre 2 Tdr., Besætningen er 70 Stykker Fødestude, 20 Stykker Heste og Kiør, 100 Stykker Faar; Udsæden er 40 Tdr. Rug, 20 Tdr. Byg, 80 Tdr. Havre, og af Høe kan avles 80 Læs. Denne Gaard er Aar 1766 solgt for 14600 Rdlr. Stranden; Dalsgaard; Kurup, en eenlig Gaard, Pallishuus.

9) **Veibyesogn** er Annexet til Lemkirke, og bestaaer af Veibybye.

III. Harreherred.

Harreherred grændser mod Norden og Vesten til Liimfiorden eller Sallingsund; mod Østen til Nørreherred; og mod Sønden til Hindborgherred og Harreviig, som er en liden Viig eller Bugt af Liimfiorden som bøier sig ind i Landet. Harreherred er samlet tilligemed Nørreherred under een Provst. Dette Harreherred indbefatter ti Landsbyesognekirker, hvilke ere: 1) Hierkekirkesogn; 2) Harresogn; 3) 4) Rybergssogn; 5) Nautrupsogn; 6) Sæbyesogn; 7) Vielsogn; 8) Durupsogn; 9) Tønderingsogn; 10) Fuursogn paa den Øe Fuur eller Fuurland. Vi merke nu hvert Kirkesogn især.

1) **Hierkekirkesogn.** Dertil hører: Overhierkebye; Nederhierke; Bailumbye; Bailumgaard, en frie, men ukomplet Sædegaard, da den mangler Bøndergods; denne Gaards frie Hovedgaardstaxt er 11 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr. Viumbye; Viummølle; Bakgaarden; Giedelykke.

- 2) **Harresogn** er Annexet til Hierkekirke. Dertil hører: Harrebye; Dalstrupbye; Oversønderupgaard; Nedersønderupgaard.
- 3) **Roslevsogn**; hvortil hører: Roslevbye; Gamstrupbye; Snabe, en eenlig Gaard.
- 4) **Rybergsogn** er Annexet til Roslevsogn, men ligger i Nørreherred, hvor det findes anført under No, 10.
- 5) **Nautrupsogn** bestaaer af Nautrupbye; Glyngebye, beliggende ved Glyngeheede, hvoraf i nogle Aar af den tiltagende Sandflugt en stor Deel er ødelagt.
- 6) **Sæbyesogn** er det ene Annex til Nautrupkirke, og bestaaer af Sæbybye, hvor ligeledes af Sæbyeheede er paa nogle Aar en stor Deel ødelagt ved den idelig tiltagende Sandflugt; Grynderupbye; Holmgaard.
- 7) **Vielsogn** er det andet Annex til Nautrupkirke. Dertil hører: Viilbye; Strandgaard; Vestergaard; Norupgaard; Skyldalgaard; Tangelaus.
- 8) **Durupsogn** bestaaer af Durupbye; Tovstrupbye; Lundgaarde; Durupgaard; Nyegaard.
- 9) **Tønderingsogn** er Annex til Duropkirke. Dertil hører: Tønderingbye; Hegnet, en Herregaard, som ogsaa skrives Heigenet, beliggende midt i Salling: dens frie Hovedgaardstaxt er 31 Tdr. 3 Skpr. 2 Alb., Bøndergods 280 Tdr. 1 Skp. 2 1/2 Fkr., Mølleskyld 7 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr., Tiender 56 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.; udi Landgilde svares i Penge 349 Rdlr., Rug 44 Tdr. Byg 24 Tdr., Havre 16 Tdr., Smør 16 Lp.; til Besætning holdes 80 Stykker Fødestude, 24 Stykker Heste og Kiør, 18 Stykker Faar; Udsæden er 32 Tdr. Rug, 20 Tdr. Byg, 50 Tdr. Havre, avles 45 Læs Høe; Denne Gaard blev Aar 1754 solgt for 16000 Rdlr. Hegnetmølle; Hedegaard; Biergmølle.
- 10) **Torum-** eller **Tormsogn** er Annex til Jungetkirke i Nørherred. Dertil hører: Møgeltorumbye; Lilletorumbye; Hinderupbye; Hegelundgaard.
- 11) **Aastedsogn** er Annex til Seldekirke. Dertil hører: Aastedbye; Østergaard, en Herregaard, hvis ældgamle Navn har været Østedholm eller Østerholm; dens frie Hovedgaardstaxt er 39 Tdr. 4 Skpr. 1 Alb., Bøndergods 233 Tdr. 6 Skpr. 3 1/2 Fkr., Mølleskyld 8 Tdr. 6 Skpr. 2 Alb., Tiender 53 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb.; Landgilden er aarlig i Penge 211 Rdlr., Rug 10 Tdr., Byg 19 Tdr., Smør 11 Lpd.; Gaardens Besætning bestaaer af

140 Staldoxer, 40 Stkr. Heste og Kiør, 60 Stkr. Faar; Udsæden er 50 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg, 200 Tdr. Havre, og avles 55 Læs Høe; Nessumbye; Nessommølle; Vilholm; Vestenbierrgaard; Søegaard; Sæbyegaardsmølle; Risumbye; Torpbye; Ælkierrgaard; Aadstedskov; Hiørbusk. Man fortæller, at et Slot, kaldet Sallingholm, har i fordum Tid staaet vesten for Anstedbye i et stort Kiær, da mange Bønder opgrave Grundpæle af samme Slot, og forbruge dem til Huusstolper. Man vil ogsaa foregive, at til dette Slot har været Indsegling fra Liimfiorden. Noget derfra paa Heeden sees Levninger af fiendtlige opkastede Skantser.

12) **Fuursogn** bestaaer af den Øe Fuur eller Fuurland.

Fuur eller **Fuurland** er en Øe, liggende i Liimfiorden, en Fierdingveis fra Sallingland, og regnes altid under Harreherred i Salling og til Skivehuusamt. Denne Øe er en Miil lang fra Østen til Vesten, og en halv Miil i Breden; men dens hele Omkreds er 3 Mile. Paa den ene Ende af Landet er et stort Forbjerg, kaldet Knud, hvilket strækker sig et temmeligt Stykkeveis ud i Liimfiorden imod Mors. Af dette Forbjerg har Storeknudshoved og Lilleknudshoved sit Navn. Paa den anden Ende af Landet ligge tvende Odder, som kaldes Ængelstodde og Ferkerodde.

Dette Land ligger meget behageligt; thi fra de høie Bakker, som omgive Landet paa de to Sider, falder en yndig Udsigt til Salling, Mors, Thye, Hanherred i Vendsyssel, Himmersyssel og Livøe. Landet er i Matrikelen ansat for 160 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb. Hartkorn, foruden Præstegaarden, som staaer for 5 Tdr. 2 Alb. Paa Landet er 73 Gaardmænd, af hvilke de fleste have kun 2 Tdr. Skyld, mange ikkun 1 Td., men nogle kun 4 a 5 Skpr.; Huusmænd ere omtrent 59, af hvilke nogle have lidet Hartkorn, men de øvrige have jordløse Huse.

Avlingen kan ikke føde Landets Beboere, og derfor nære de sig allesammen tillige af Fiskerie i Liimfiorden. Især er Fuurboeal meget berømt for deres overmaade fede og gode Smag. Disse Aal fanges om Sommeren med Kroge, og Mandfolkene reise nogle Mile omkring i April andensteds hen, for at samle Orme til Aalefangsten, fører dem over til Fuur, og forvare disse Orme i et Slags Leer, kaldet Klegjord, hvori de kan holde sig levende i 3 Uger. Hver Karl har et tusinde Kroge at bruge hele Sommeren over, indtil Vinteren tvinger dem at holde op. Agerdyrkingen forrettes og oppasses af Qvindekiønnet,

men Fiskeriet af Mandfolkene. De fange ogsaa Aal med Pulsvaadde under Sallingland. Om Vinteren stange de Aal paa Isen. Disse Aal sælges baade røgede og saltede. Man fanger ogsaa alle andre Slags Fiske.

Paa denne Øe ligge følgende Byer, nemlig: Debelbye; Madsbadbye; Nederbye; Voielbye; Ængelstbye; Lundgaard; Grisildgaard; Hvirpgaarde; Dalsgaard; Bierggaard. Alle disse Byer ligge tæt ved hinanden i en halv Maane, og udgjøre en halv Miilsvei. I de allerældste Tider har her paa Landet været Mængde af Skov, især Fyrre- og Egetræer, hvilket de mange Stumper Træ, som findes overalt i Moserne, bevise; men nu er intet Skov tilovers paa Landet.

Kirken, kaldet St. Mortenskirke, er bygt Aar 1130 af den saa kaldte røde Steen paa Landet. Baade Kirken og det meeste af Landet har i fordum Tid, endog længe efter Reformationen, tilhørt Domkapitelet i Viborg; nu tilhører Landet Eieren af Kokkedal. Paa Landets nordlige Kant er i Siden af Bierget et Sted, kaldet Røverstuen, hvor fordum en Røverflok skal have havt deres Tilhold, indtil de bleve paagrebne og afstraffede. De mange Bakker, Bierge og Dale, som ligge udyrkede, indeholde adskillige Leer-, Jord, og Steenarter; man mener ogsaa, at her findes Steenkul.

IV. Nørreherred.

Nørreherred grændser mod Norden, Østen og Sønden til Liimfiorden; men mod Vesten til Harreherred og Hindborgherred. Dette Herred indbefatter ti Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Grinderslevkirkesogn; 2) Grønningsogn; 3) Seldesogn; 4) Aastedsogn; 5) Jungetsogn; 6) Torumsogn; 7) Thisesogn; 8) Jebergsogn; 9) Lybyesogn; 10) Rybergsogn.

Vi merke nu hvert Sogn i Særdeleshed.

1) **Grinderslevsogn**, hvis Kirke har i fordum Tid været Klosterkirken af det gamle Grinderslevkloster. Dertil hører: Grinderslevbye; Grinderslevkloster, en Herregaard, som i ældgamle Tider har været et berømt Munkekloster af Augustinerorden, hvis Munke kaldtes Kanonici, og laae under Domkirken i Viborg. Efter Reformationen blev Klosteret sekulariseret, og kom med alt geistligt Gods til Kongen. Aar 1581 kom det ved Mageskifte i Partikulieres Eie; dens frie Hovedgaardstaxt er 31 Tdr. 6 Skpr., Bøndergods

208 Tdr. 1 Skp., 3 1/2 Fkr., Tiender 26 Tdr., Landgilde er 20 Rdlr. i Penge; Rug 22 Tdr., Byg 34 Tdr., Havre 17 Tdr., Smør 29 Lpd.; Besætningen er 120 Stude, foruden Kiør og Heste, og 80 Stkr. Faar; Udsæd 42 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg, 130 Tdr. Havre, og avles 35 Læs Høe. Aar 1765 blev Gaarden solgt for 19000 Rdlr. Denne Gaard ligger strax ved Kirken, omtrent en Fierdingvei fra Hvalpsund, som er Fægestedet imellem Salling og Gislumherred, Æskier, en Herregaard af Vigtighed, med skøn Skov og ypperligt Fiskerie, baade i Brokholmssøe og i Liimfiorden. Under denne Gaard ligger den Øe Rotholm i Liimfiorden, paa hvilken er god Jagt af Vildgiæs, Svaner og Vildænder. Ligeledes henhører under denne Gaard Hvalpsunds Færgeløb. Gaardens frie Hovedgaardstaxt er 61 Tdr. 5 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 4 Skpr. 1 Fkr., Mølleskyld 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 267 Tdr. 3 Skpr. 1 1/6 Fkr., Mølleskyld 1 Td. 4 Skpr. 3 Fkr., Tiender 50 Tdr. 1 Fkr. 1 Alb.; Besætningen er 150 Staldstude, 30 Stkr. Fødestude, 80 Stkr. Heste og Kiør, 120 Stkr. Faar; Udsæden er 70 Tdr. Rug, 50 Tdr. Byg, 180 Tdr. Havre, og avles 220 Læs Høe. Aar 1750 blev Gaarden solgt for 21000 Rdlr. Astrup, en Herregaard med skøn Skov, beliggende ved Liimfiorden; dens frie Hovedgaardstaxt er 32 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr., Skovskyld 1 Skp. 1 Alb., Bøndergods 349 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr., Tiender 60 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr., Landgilde i Penge 660 Rdlr.; Besætningen er 100 Staldstude, 24 Stykker Heste og Kiør, 52 Stkr. Faar; Udsæden er 44 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg, 110 Tdr. Havre; af Høe avles 175 Læs. Aar 1766 blev denne Gaard solgt for 31000 Rdlr. Nørgaard, en Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 29 Tdr. 6 Skpr. 2 Alb., Bøndergods 221 Tdr. 3 Skpr. 1 1/2 Fkr., Tiender 72 Tdr.; Landgilden 320 Rdlr. i Penge, og 1 Td. Rug, 1 Td. Byg, 2 Tdr. Havre, 1 Lpd. Smør; paa Gaarden holdes 100 Stkr. Staldstude, 32 Stykker Heste og Kiør, samt 110 Stkr. Faar; Udsæden er 36 Tdr. Rug, 28 Tdr. Byg. 100 Tdr. Havre. Breumbye, hvor Præstegaarden ligger; Breumfogdgaard; Mogenstrupbye; Rerupbye; Rerupgaard; Vismarkgaard; Rustedmølle.

2) **Grønningsogn** er Annex til Grinderslevkirke. Dertil hører: Østergrønningbye; Vestergrønninegbye; Fielshauge; Tordal; Ustrupgaard; Storegrønriis.

3) **Seldesogn**, hvis Kirke er en anseelig Landsbyekirke med et Spiir paa Taarnet. Dertil hører: Seldebye; Kieldgaard, en Herregaard, beliggende strax ved Seldeviig, som er en liden Bugt af Liimfiorden; dens frie Hovedgaardstaxt er 30 Tdr. 3 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 2 Tdr. 1 Skp., Bøndergods 270 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Tiender 73 Tdr.; Landgilde er i Penge 210 Rigsdaler, Rug 59 Tdr., Byg 136 Tdr., Havre 23 Tdr.; Besætningen er 80 Stykker Staldoxer, 60 Stykker Heste og Kiør, samt 100 Stykker Faar; Udsæden er 38 Tdr. Rug, 29 Tdr. Byg, 55 Tdr. Havre, avles 25 Læs Høe. Denne Gaard har skiønt Fiskerie baade i Liimfiorden saa og i Seldeviig. Lendumbye; Flovtrupbye; Æskov, en eenlig Gaard. Fra dette Sogn er Overfarten til Fuur.

4) **Aastedsogn** er Annex til Seldekirke, men ligger i Harreherred, hvor det findes anført under No. 11.

5) **Jungetsogn** bestaaer af Jungetbye; Junget eller Jungetgaard, en Herregaard, beliggende paa Pynten af Nørsalling ved Liimfiorden; dens frie Hovedgaardstaxt er 38 Tdr. 6 Skpr. 2 Alb., Mølleskyld 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 308 Tdr. 5 Skpr. 2 Fkr., Tiender 72 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.; Landgilde er i Penge 270 Rdlr., Rug 51 Tdr. Byg 187 Tdr. Havre 47 Tdr., Smør 60 Lpd.; Besætningen er 200 Fødestude, 40 Stkr. Heste og Kiør, 100 Stkr. Faar.; Udsæden er aarlig 40 Tdr. Rug, 40 Tdr. Byg, 200 Tdr. Havre, avles 210 Læs Høe. Gaarden, som har ypperligt Fiskerie baade i Liimfiorden saa og i en Deel Fiskedamme, samt i Hønnerupaae, hvor der falder gode Krebs, blev solgt Aar 1765 for 29000 Rdlr. Skovebye; Gretterupbye, hvori har ligget i forud Tid en Kirke, hvis Rudera og Kirkegaard sees; men denne Gretterupkirke blev Aar 1552 efter Kong Kristian den Tredies Befaling nedbrudt, og Sognefolket befalet at søge Jungetkirke. Brokholm; Skammergaard.

6) **Torum-** eller **Tormsogn** er Annex til Jungetkirke, men ligger i Harreherred, hvor det findes anført ved No. 11.

7) **Thisesogn**, hvortil hører: Sønderthisebye; Nørrethisebye; Thisetorp; Østerheignet; Hedegaard; Kielskov, en eenlig Gaard; Børstinggaarde: Sundsøre, den yderste Pynt ved Hvalpsund. Merkeligt er det, at i

---

Om Kongeriget Danmark

Thisesogn er ingen Præstegaard, men Præstegaarden, hvor Præsten til Thise boer, ligger i et andet Sogn, nemlig i Gretterupbye i Jungetsogn; denne usædvanlige Omstændighed har sin Oprindelse fra Kong Kristian den Tredies Tid, da Gretterupkirke, som nylig forhen er ommeldt, blev ødelagt.

8) **Jebergsogn**, hvortil hører Østerjebergbye; Vesterjebergbye; Manderupbye; Tustrupbye.

9) **Lybyesogn** er Annex til Jebergkirke. Dertil hører Kirkebye, hvor Kirken ligger; Østerlybye; Bostrupbye; Æntrupbye; Dalgaardbye.

10) **Rybergsogn** er Annex til Roslevsogn i Harreherred. Dertil hører: Rybergbye; Ilbergbye; Hestbekbye; Ytterupbye; Holmgaard, en eenlig Gaard.

Efterfølgende Aalborghuusamt.

Kilde: Nicolay Jonge,
Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.
Kiøbenhavn 1777
Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store
Helliggieststrædet No. 150

Side 618 – 631.